Justitiedepartementet

Remissvar över betänkandet Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö (SOU 2026:45)

Ju 2025:04

Institutet för mänskliga rättigheter inkommer härmed med ett yttrande över delbetänkandet Effektiva ingripanden mot brott i cybermiljö (SOU 2026:45).

Sammanfattning

Institutet för mänskliga rättigheter instämmer i utredningens bedömning att det finns skäl att införa en lagstiftning som syftar till att göra det möjligt att ingripa mot brott i cybermiljö. Staten har enligt flera internationella människorätts-åtaganden en skyldighet att vidta effektiva åtgärder för att skydda vuxna och barn från exploatering, våld och kriminalitet.

Institutet anser dock att delbetänkandet har brister som behöver tas om hand i den fortsatta beredningen. Det gäller särskilt lagstiftningens avgränsningar samt stärkandet av rättssäkerhetsgarantier.

Vi **tillstyrker** förslaget om att införa en lag om ingripande i cybermiljö, men påpekar brister i den föreslagna lagstiftningens avgränsning samt rättssäkerhetsgarantier.

Yttrande

Institutet yttrar sig endast över vissa delar av förslaget.

3 Grundläggande rättighetsskydd

Brott i så kallad cybermiljö utgör en särskild utmaning för de brottsbekämpande myndigheterna. Den föreslagna lagstiftningen syftar till att ge dessa möjligheter

att aktivt förhindra, störa och avbryta brott och brottslig verksamhet i cybermiljö. I delbetänkandet räknas några situationer upp där ingripanden kan komma att ske. Det handlar bland annat om systematiska bedrägerier, försäljning av narkotika samt digital rekrytering till allvarlig brottslighet.

Vi vill, liksom i tidigare remissyttranden under året, understryka att det är en människorättslig skyldighet för staten att förebygga allvarlig brottslighet.[1] Detta följer bland annat av den europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen). Utifrån Europadomstolens praxis omfattar rätten till liv enligt artikel 2 i konventionen även ett åtagande för myndigheterna att vidta rimliga förebyggande åtgärder när man får kännedom om att människor hotas till livet.[2] Liknande förpliktelser följer även till exempel av artikel 6 i den internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter. Det följer även av FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) att staten är skyldig att skydda barn mot våld, exploatering och andra former av utnyttjande (artiklarna 19, 32 och 36). Vi anser att detta rättighetsperspektiv saknas i utredningen och behöver beaktas i utformningen av lagförslagen. Det skulle ge ett tydligare stöd för tolkning i rättstillämpningen.[3]

14 Olika former av ingripanden

Vi noterar att utredningens experter från Integritetsskyddsmyndigheten och Myndigheten för säkerhet och integritetsskydd skrivit ett särskilt yttrande till delbetänkandet. De pekar bland annat på att lagförslaget i dess nuvarande utformning liknar det hemliga tvångsmedlet hemlig dataavläsning och kan innebära stora integritetsintrång.[4]

I likhet med vad som framförs i det särskilda yttrandet, anser vi att lagstiftningen bör vara mer avgränsad. Det finns annars en risk för att den kan komma att ligga

---

[1] Se institutets remissyttranden Nya möjligheter att bekämpa onlinerekrytering (Ds 2026:1) samt En skärpt syn på involvering av underåriga i brottslighet (Ds 2026:14).

[2] Europadomstolen, Osman mot Storbritannien, dom den 28 oktober 1998, nr 23452/94.

[3] Se t.ex. prop. 2017/18:186 s. 78-79.

[4] SOU 2026:45 s. 27.

till grund för ingripanden i situationer som inte är så allvarliga och där myndigheterna inte pekat på tydliga behov av ett sådant verktyg.[5] Förslaget i dess nuvarande utformning innebär exempelvis att ingripanden kan komma att ske för alla brott som innehåller fängelse i mer än ett år i straffskalan, något som omfattar en mängd olika brott.[6]

Utifrån vad som framförs i det särskilda yttrandet, anser vi även att myndigheterna bör visa på en misstanke eller risk för att ett informationssystem kan komma att användas för brott eller brottslig verksamhet innan ingripanden kan ske. Att ett ingripande bedöms vara av särskild eller synnerlig vikt bör enligt vår mening i sig inte i sig vara ett tillräckligt skäl.

16 Vem som bör besluta om ingripanden

Institutet för mänskliga rättigheter anser att det finns skäl för att beslut om ingripanden enligt den föreslagna lagstiftningen ska fattas av domstolar. Det skulle bland annat bidra till att ingripanden blir förutsebara.

Utredningen föreslår att beslut om ingripanden ska fattas av särskilda befattningshavare inom Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Tullverket. Utredningen motiverar detta bland annat med att beslut enligt den föreslagna lagstiftningen kan komma att vara svåra att hantera för domstolarna. Det handlar till exempel om att beslut kan komma att grundas i underrättelseuppgifter som kan vara ”fragmentariska, motsägelsefulla och svåra att värdera”.[7] Vi anser att sådana underlag utgör en typisk risk för att beslut kan bli godtyckliga och att beslut om ingripanden av detta slag därför bör ligga på domstolarna.

---

[5] SOU 2026:45 kapitel 11.

[6] Lagen (2026:1235) om avlägsnande av rekryteringsinnehåll online träffar endast brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer. Det minst ingripande hemliga tvångsmedlet, hemlig övervakning av elektronisk kommunikation, får endast användas vid brott med ett minimistraff på sex månader (27 kap. 19 a § rättegångsbalken).

[7] SOU 2026:45 s. 79.

23.6.1 Konsekvenserna för barn

Enligt förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar ska en konsekvensutredning utföras. Av Statskontorets vägledning till förordningen framgår att Sveriges internationella åtaganden inom området mänskliga rättigheter behöver beaktas. Om någon del av analysen inte kan göras ska detta motiveras.

Utredningen hävdar att en lagstiftning av detta slag sammantaget borde gynna barn. Vi saknar dock analys av vilka konsekvenser de integritetsinskränkande åtgärderna särskilt kan få för barn, till exempel vilka överväganden som bör göras när barn drabbas av blockering eller radering av uppgifter. I delbetänkandet beskrivs inte heller hur det är tänkt att myndigheterna ska göra för att underrätta barn som på något sätt blivit föremål för ingripanden och hur barn ska göra för att hävda sina rättigheter.

Ärendets handläggning

Detta remissvar har beslutats av direktören Fredrik Malmberg och föredragits av utredaren Lars Olsson. I den slutliga beredningen har tillförordnad chef för enheten utredning och analys Charlotte Palmstierna och utredaren Anna Nilsson deltagit.

Fredrik Malmberg